

УДК 338.43 :664.1

ECONOMIC FUNDAMENTALS OF DETERMINING VALUE ADDED IN UKRAINE SUGAR INDUSTRY

S. Kotkov

National University of Food Technologies

Key words:

*Economic value added
Value added in sugar
production
Gross domestic product
Net profit of sugar
industry
Current material costs
Innovative activity of
sugar industry
enterprises
Management efficiency*

Article history:

Received 23.12.2014
Received in revised form
14.01.2015
Accepted 12.02.2015

Corresponding author:

S. Kotkov
E-mail:
serega_357@mail.ru

ABSTRACT

The paper investigates the economic basis to determine the value added of using modern methodological tools of financial management. On the example of sugar industry of Ukraine, the value added and its ratio to sales production as an indicator of sugar industry efficiency were determined. The proportion of sugar industry in the structure of food production and GDP of Ukraine were calculated. Indexes of innovation activity at the enterprises of sugar industry in 2013 were determined. It was found that during 2008—2013 there was a positive trend for value added per 1 UAH of sales production, which indicates the increased efficiency and promotion of innovations in sugar industry enterprises during the period.

ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ВИЗНАЧЕННЯ ДОДАНОЇ ВАРТОСТІ В ЦУКРОВІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

С.В. Котков

Національний університет харчових технологій

У статті досліджено економічні засади визначення доданої вартості з використанням сучасного методичного інструментарію фінансового менеджменту. На прикладі цукрової промисловості України визначено розмір доданої вартості та її відношення до реалізованої продукції як показник ефективності управління цукровою промисловістю. Розраховано частку цукрової промисловості в структурі виробництва харчових продуктів і ВВП України. Визначено показники інноваційної активності підприємств цукрової промисловості в 2013 році. Встановлено, що протягом 2008—2013 рр. намітилася позитивна тенденція показника доданої вартості на 1 грн реалізованої продукції, що свідчить про підвищення ефективності роботи та посилення інноваційної активності підприємств цукрової галузі протягом досліджуваного періоду.

Ключові слова: економічна додана вартість, додана вартість виробництва цукру, валовий внутрішній продукт, чистий прибуток цукрової промисловості, поточні матеріальні витрати, інноваційна активність підприємств цукрової промисловості, ефективність управління.

Постановка проблеми. Формування інноваційної моделі розвитку, заснованої на ринкових відносинах, зокрема національної програми соціально-економічного розвитку, потребують широкого використання багатьох макроекономічних показників, які відображають складні та взаємопов'язані процеси і безпосередньо визначають динаміку економічного зростання та важливі пропорції розширеного відтворення. Це дозволяє здійснити макроекономічний аналіз та провести прогностичні розрахунки у сфері виробництва продуктів і послуг та дослідити утворення доходів на всіх стадіях їх розподілу, перерозподілу й кінцевого використання з позиції ефективності управління.

З розвитком ринків капіталу та інших інститутів ринкової економіки у вітчизняних підприємств з'являється можливість прямого залучення акціонерного капіталу, а взаємовідносини з інвесторами набувають нового якісного зрізу. У такому аспекті концепція вартісно-орієнтованого менеджменту виступає як система управління підприємством, яка спрямована на максимізацію найбільш імовірної цінності, що має бути досягнута бізнесом, і забезпечує оцінювання результатів діяльності, а система винагород базується на показниках доданої вартості.

Аналіз літературних джерел. Проблематика ефективного управління матеріальними, інформаційними потоками від постачальника до кінцевого споживача на основі концепції формування доданої вартості досліджувалась у працях таких вітчизняних і зарубіжних вчених, як О.О. Амоша, І.А. Брижань, Г.А. Жучкова, О.Л. Коробчинський, С.В. Приходько, А.В. Шайкан, К.Р. Макконнелл, С.Л. Брю та інші.

Визнаючи вагомість отриманих означеними вченими наукових результатів, варто відзначити, що окремі теоретико-методичні аспекти потребують подальшого поглибленого дослідження. Зокрема, це стосується визначення: економічного змісту процесу створення доданої вартості, як складової ефективної системи управління доданою вартістю; методичних принципів аналізу створення доданої вартості; комплексної систем оцінювання ефективності діяльності підприємства за критерієм максимізації доданої вартості.

Мета статті. Визначити економічні засади створення доданої вартості в цукровій промисловості України.

Методологічною та інформаційною основою дослідження є наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, матеріали періодичних видань, Internet-ресурси та аналітичні матеріали створення доданої вартості при виробництві цукру.

За допомогою абстрактно-логічного методу, його прийомів (індукції, дедукції, аналогії, зіставлення) визначено сутність поняття «додана вартість» і сформульовано висновки. Для виявлення проблеми створення доданої вартості та визначення основних напрямів її подолання використано метод аналізу і синтезу. Економічну оцінку цукрової промисловості виконано за допомогою статистико-економічного методу.

Виклад основних результатів дослідження. Термін «додана вартість» широко застосовується у кінці ХХ століття. Аналіз підходів до визначення сутності доданої вартості призводить до висновку, що економічна сутність доданої вартості перегукується із сутністю прибутку. Так, значна кількість авторів, що досліджують додану вартість, визначають її як різницю між вартістю продукції (послуг), створеної і реалізованої даним підприємством, і вартістю затрат на придбання й переробку сировини і матеріалів. Це та вартість, яка прирощена на даному підприємстві [1, с. 172].

Сучасна економічна наука пропонує ринковий підхід до визначення доданої вартості підприємства. Згідно з ринковим підходом, додана вартість підприємства являє собою приріст ринкової вартості підприємства, створений на основі ефективного використання підприємством коштів акціонерів [4, с. 224].

Серед показників оцінки результативності фінансово-інвестиційної діяльності компаній використовується показник «економічна додана вартість» (Economic Value Added — EVA), який в останні роки найчастіше зустрічається в професійних періодичних виданнях. Цей показник є основним показником ефективності в системі «Performance Management» (управління результативністю) [9, 10].

Показник EVA визначається як різниця між чистим операційним прибутком після оподаткування і вартістю використаного для нього капіталу компанії. Цей показник застосовують для оцінки ефективності діяльності підприємства з позиції його власників, який дозволяє встановити: чи приносить діяльність підприємства більший прибуток, ніж альтернативні фінансові вкладення. Цим пояснюється той факт, що при розрахунку EVA із суми прибутку вираховується не лише плата за користування позиковими коштами, але й власним капіталом. EVA дозволяє відповісти на питання інвесторів підприємства: який вид фінансування (власні або позикові) і який розмір капіталу необхідний для одержання певного обсягу прибутку. Крім того, EVA визначає поведінку власників підприємства: спрямовувати капітал інвесторів у підприємство або, навпаки, сприяти їх відтоку.

Вартісна модель аналізу результатів діяльності підприємства передбачає покриття витрат не тільки за осяжними елементами (праця, основний та оборотний капітал), але й витрати капіталу, які за своєю сутністю є неявними, базуються на оцінці втрачених вигід. Поняття «плата за капітал» (вартість капіталу) є центральною у вартісній моделі аналізу результатів діяльності підприємства [2]. Оскільки бізнес-діяльність підприємства розвивається за рахунок власного та позикового капіталу, то очікуваний рівень дохідності за капіталом має відображати важелі різних джерел фінансування ресурсів, які залучає підприємство, та ціну кожного з них, що знаходить своє відображення у розрахунку величини середньозваженої вартості капіталу (WACC).

Для оцінки ступеня впливу (ваги) кожної складової розрахунку на кінцевий показник економічної доданої вартості створено модель формування економічної доданої вартості (рис.).

Фактори створення доданої вартості лежать в основі відповідної системи управління як сукупності узгоджених принципів, завдань, елементів і методів, що регулюють процес генерування та реалізації управлінських рішень щодо створення на підприємстві продукції з вищою доданою вартістю.

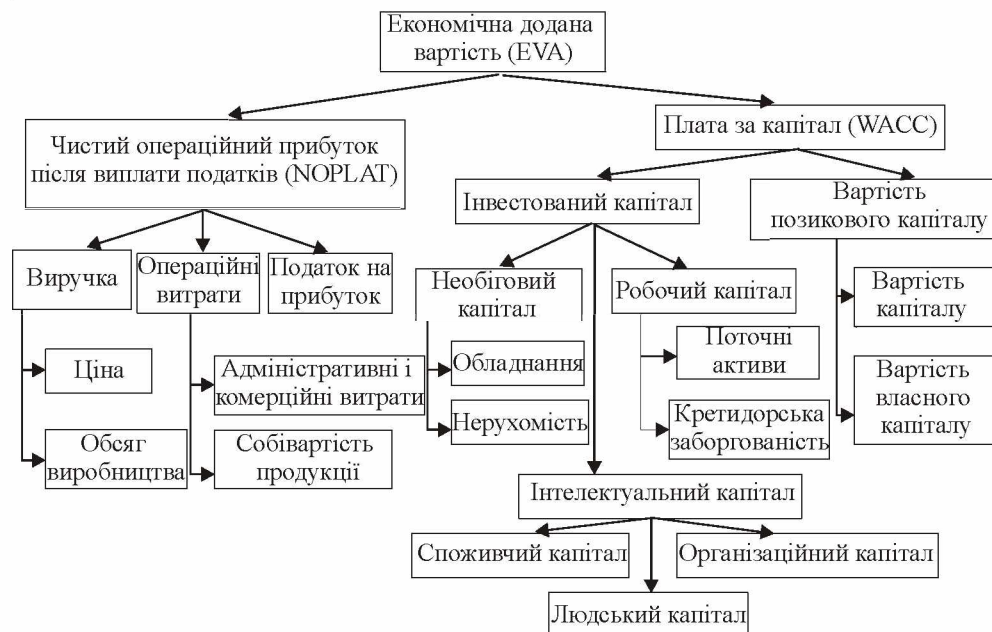

Рис. Модель формування економічної доданої вартості, [8, с. 111]

Саме інноваційна діяльність є рушійною силою відновлення технічної бази виробництва, освоєння випуску нової конкурентоспроможної продукції, проникнення на світові ринки нових товарів і послуг. При високому відсотковій вищій освіті персоналу на підприємстві, низькій плинності кадрів та високому середньому стажу роботи серед управлінського персоналу можна з великою достовірністю стверджувати, що персонал накопичив достатній рівень знань і досвіду, необхідний для ефективного економічного зростання підприємства, і це є важливим капіталом, який необхідно, як мінімум, зберегти та розвивати. Переведення нагромаджених знань у систему корпоративних знань підприємства — важливий крок у підвищенні результатів виробничої діяльності та вартості підприємства.

Активність інноваційної діяльності у харчовій промисловості, зокрема і в цукровій, безпосередньо пов'язана з фінансовим станом підприємств. Так, аналіз інноваційно-активних підприємств в харчовій промисловості в 2013 р., зокрема в цукровій, вказує на низьку частку підприємств цукрової промисловості, що займалися інноваційною діяльністю, — 0,21 % від загальної кількості підприємств у харчовій промисловості (табл. 1).

При аналізі розподілу інноваційно-активних підприємств за напрямками здійснених інновацій виявлено, що більшість підприємств (4—4,6 %) віддає перевагу придбанню і впровадженню машин, обладнання та програмного забезпечення, що сприяє якнайшвидшому одержанню прибутку.

Одним із головних вимірів інноваційної продукції є конкретні результати обсягів реалізованої продукції. В 2013 р. інноваційну продукцію реалізували чотири підприємства цукрової промисловості, її обсяг становив майже 151,7 тис. грн (0,002 % від загального обсягу реалізованої продукції цукрової промисловості).

Таке становище практично не дає змоги розв'язувати поточні, а тим більше перспективні соціально-економічні завдання переходу до інноваційної моделі розвитку цукрової галузі з метою збільшення доданої вартості.

Таблиця 1. Показники інноваційної активності підприємств цукрової промисловості в 2013 р., розроблено автором з використанням [5]

Показники		2013 рік
Загальна кількість промислових підприємств харчової промисловості		1897
Кількість обстежених підприємств цукрової галузі (кількість / % від загальної кількості підприємств харчової промисловості)		87
Кількість підприємств, що займалися інноваційною діяльністю	Всього	4
	% від загальної кількості обстежених у цукровій галузі	4,6
Розподіл інноваційно-активних підприємств за напрямками здійснених інновацій, з них займалися (кількість / % від кількості підприємств цукрової галузі)	% від загальної кількості в харчовій промисловості	0,21
	внутрішні НДР	1/1,1
Розподіл інноваційно-активних підприємств за напрямками здійснених інновацій, з них займалися (кількість / % від кількості підприємств цукрової галузі)	зовнішні НДР	1/1,1
	придбання машин, обладнання і програмного забезпечення	4/4,6
Обсяг реалізованої промислової продукції (робіт, послуг), тис. грн	навчання і підготовка персоналу	1/1,1
	продукція харчової промисловості, всього	164594487,4
	інноваційна продукція харчової промисловості (всього / % від реалізованої продукції харчової промисловості)	4682363,5 / 2,8
	інноваційна продукція за межі України (всього / % від кількості, що здійснюють інновації)	725233,8 / 15,5
	продукція цукрової галузі (всього / % від реалізованої продукції харчової промисловості)	6645908,2 / 4,04
Загальні обсяги витрат підприємств харчової промисловості на інноваційну діяльність, тис. грн	інноваційна продукція цукрової галузі (всього / % від реалізованої продукції цукрової галузі)	151,7 / 0,002
	інноваційна продукція у країні СНД	151,7 / 0,002
Обсяг витрат підприємств харчової промисловості на інноваційну діяльність, тис. грн		1381619,0
Обсяг витрат підприємств цукрової галузі на інноваційну діяльність (всього, тис. грн / % від загальних витрат підприємств харчової промисловості)		91207,5 / 6,60
Розподіл обсягу витрат підприємств цукрової галузі за напрямком здійснених інновацій (тис. грн / відсоток від загальних витрат)	внутрішні науково-дослідні розробки	59925,6 / 65,7
	придбання результатів науково-дослідних розробок	7169,6 / 7,9
	придбання машин, обладнання і ПЗ	24009,7 / 26,3
	інші витрати	102,6 / 0,1

В умовах господарювання, що склались в агропромисловому комплексі, необхідно проводити відповідну інвестиційну політику з боку власників підприємства. Успішні цукрові заводи досягають позитивних результатів за умови великих обсягів інвестицій в цукрове виробництво. Аналіз діяльності цукрової промисловості доводить, що тенденції вертикальної інтеграції набувають усе більшого розвитку. Типовим прикладом вертикально інтегрованого об'єднання є агропромисловий холдинг «Астарта-Київ» (частка виробництва цукру в загальному обсязі становила 15,0 % у 2008 р.).

Агропромисловий холдинг «Астарта-Київ» вкладає значні суми коштів у виробництво. Наприклад, на Яреськівському цукровому заводі планово проводиться модернізація та реконструкція, встановлюється новітнє устаткування, підвищується загальний рівень автоматизації виробництва. За період 2006—2008 рр. тут було змонтовано лінію безтарного завантаження цукру в автомобілі-цукровози, збудовано станцію глибокого віджиму жому, встановлено три преси італійського виробництва «Vabbini» й автоматизовані центрифуги. Також модернізовано теплову схему вакуум-апаратів випарної станції. Потужність модернізованої станції дефекосатурації доведено до 4000 тонн переробки цукрового буряку за добу. Встановлено фільтри для густого сиропу німецького виробництва «Eaton Filtration», які забезпечують випуск цукру

високої якості. Підприємство реалізує цукор для компанії «Coca-Cola». За період 2005—2008 рр. у завод вкладено понад 32 млн грн, що, за оцінками експертів агропромислового холдингу «Астарта-Київ», було виправданим кроком. Фактичний показник виходу цукру становить 13,17 %, потужність переробки цукрових буряків перевищує 3000 тонн буряків на добу, а питома вага витрат палива — на рівні 4,18 % собівартості. Завдяки впровадженню сучасних енергозберігаючих технологій підприємство планує досягти рівня 4 % від виробничої собівартості.

Відповідно до теорії товарної вартості К. Маркса, додана вартість — це частина новоствореної вартості, яка формується на кожному етапі руху товару від виробника до кінцевого споживача як різниця між валовим прибутком і затратами, понесеними під час господарської діяльності при виробництві товару. З точки зору економічної теорії, додана вартість створюється робочою силою та засобами праці. Валова додана вартість відображає додатково створену у процесі виробництва вартість і визначається як різниця між вартістю вироблених (випуск) і вартістю повністю використаних у процесі виробництва товарів і послуг (проміжне споживання) [3]. У національних рахунках використовуються два рівні показників і два методи оцінки. Для економіки в цілому результати вимірюються випуском товарів і послуг та валовим внутрішнім продуктом у ринкових цінах, для секторів і видів економічної діяльності — випуском в основних цінах і валовою доданою вартістю.

Цукрова промисловість є однією зі стратегічно важливих галузей харчової промисловості України, яка за кількістю підприємств, рівнем технічного оснащення, виробничою потужністю, забезпеченням кваліфікованими працівниками, а також за обсягом виробленої продукції на початку 90-х років ХХ ст. посідала одне з провідних місць в економіці, займаючи значну частку в структурі виробництва харчових продуктів України. Протягом 2011—2013 рр. ця частка має тенденцію до зниження: якщо в 2011 р. частка цукрової галузі у виробництві харчових продуктів становила 15,57 %, то в 2013 р. зменшилась до 4,70 % (табл. 2).

Таблиця 2. Цукрова промисловість у структурі виробництва харчових продуктів і ВВП України, розроблено автором з використанням [6]

Показник	2011 рік	2012 рік	2013 рік	Темп приросту, %	
				2013 р. від 2012 р.	2013 р. від 2011 р.
ВВП у фактичних цінах, млн грн	1 302 079	1 411 238	1 454 931	3,10	11,74
Обсяг реалізованої промислової продукції у відпускних цінах підприємств (без ПДВ та акцизу), млн грн	1 118 738,3	1 115 224,5	1 111 268,8	-0,35	-0,67
Обсяг реалізованої продукції в переробній промисловості, млн грн, в тому числі:					
Виробництво харчових продуктів, млн грн	776 284,4	752 583,0	738 205,4	-1,91	-4,91
Виробництво продукції цукрової галузі, млн грн	123381,7	136448,0	172451,8	26,39	39,77
Частка цукрової галузі у виробництві харчових продуктів, %	15,57	10,07	4,70	-53,29	-69,79
Частка цукрової галузі в переробній промисловості, %	2,47	1,83	1,10	-39,81	-55,60
Частка цукрової галузі в промисловості країни, %	1,72	1,23	0,73	-40,75	-57,50
Частка цукрової галузі у ВВП країни, %	1,48	0,97	0,56	-42,73	-62,21

Унаслідок реформування сільського господарства, у тому числі і цукрової промисловості, обсяги виробництва цукру значно зменшилися, а посівні площі під цукровий буряк у всіх господарствах скоротилися, що призвело до зниження показників економічної ефективності галузі (табл. 3). У зв'язку з тим, що собівартість реалізації 1 тонни цукру була меншою, ніж ціна реалізації на 850,0 грн /т, цукрова галузь в 2013 р. зазнала збитків у розмірі 907,49 млн грн. Чисті доходи цукрової галузі становили 5,13 % у структурі доходів від виробництва харчових продуктів.

Таблиця 3. Формування чистого прибутку в економіці України і в цукровій промисловості в 2013 р., розроблено з використанням [5]

Показники	Чистий дохід від реалізації продукції і чисті зароблені страхові премії	Інші операційні доходи	Інші доходи	Разом чисті доходи	Операційні витрати	Інші витрати	Податок на прибуток	Витрати усього	Чистий прибуток (збиток)
Всього по економіці, млн грн	4057010,49	298407,68	338695,21	4694113,39	4245023,70	437754,01	34111,61	4716889,32	-22839,74
Сільське господарство (виробничі види діяльності), млн грн / % до економіки в цілому	148409,33 / 3,66	27238,86 / 9,13	9610,17 / 2,84	185258,35 / 3,95	155982,21 / 3,67	13624,59 / 3,11	47,75 / 0,14	169654,55 / 3,60	15593,95
Виробництво харчових продуктів, млн грн / % до економіки в цілому	221996,57 / 5,47	12648,51 / 4,24	6166,78 / 1,82	240811,86 / 5,13	223256,86 / 5,26	12452,93 / 2,84	1682,33 / 4,93	237392,12 / 5,03	3412,19
Виробництво цукру, млн грн / % до загального виробництва харчових продуктів / % до економіки в цілому	7073,65 / 3,19 / 0,17	487,82 / 3,86 / 0,16	3464,50 / 56,18 / 1,02	11025,97 / 4,58 / 0,23	7884,05 / 3,53 / 0,19	4048,32 / 32,51 / 0,92	1,09 / 0,07 / 0,01	11933,47 / 5,03 / 0,25	-907,49

Додана вартість — це вартість, створена в процесі виробництва, яка охоплює його реальний внесок у створення вартості конкретного продукту, тобто заробітну плату, прибуток і амортизацію. Вартість спожитих сировини і матеріалів, які купувалися в постачальників і в створенні яких підприємство не брало участі, в додану вартість виробленого цим підприємством продукту не включається. Інакше кажучи, додана вартість — це валова продукція підприємства (або ринкова ціна випущеної продукції) за мінусом поточних матеріальних витрат, але з включенням в неї відрахувань на амортизацію (тому що основні засоби беруть участь у створенні нової вартості виробленої продукції).

Склад і структуру поточних матеріальних витрат на 1 т цукру в 2013 р. представлено в табл. 4.

Таким чином, найбільшу частку в структурі поточних матеріальних витрат в 2013 р. займали витрати на закупівлю буряків — 61,44 % і витрати на паливо та електроенергію на технологічні цілі — 25,09 %. За даними НАЦУ «Укрцукор», амортизація основних засобів становила 109,86 грн на 1 т цукру, а обсяг виробництва цукру — 1212 тис. т.

Оскільки обсяг реалізованої продукції (цукор) в 2013 р. становив 7943,9 млн грн [5], то показник доданої вартості при виробництві цукру складе: $DВ = 7943900 - (4578,62 \cdot 1212,0) + (22,77 \cdot 1212,0) = 2422209,80$ тис. грн (2422,21 млн грн). Отже, додана вартість при виробництві цукру у 2013 р.

ЕКОНОМІКА І СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК

становила 30,49 % від обсягу реалізованої продукції, що свідчить про ефективність управління в цукровій промисловості.

Таблиця 4. Структура поточних матеріальних витрат на 1 т цукру в 2013 р., сформовано з використанням [4]

Елементи матеріальних витрат	Значення, тис. грн	Структура, %
<i>Основна сировина, в тому числі:</i>	3264,52	71,30
- вартість буряків за закупівельною ціною	2812,90	61,44
- вивезення буряків з полів на приймальні пункти заводу	374,3	8,17
- вивантаження буряків на приймальних пунктах	33,2	0,73
- транспортування на віддалені бурякоприймальні пункти	1,14	0,02
- буксирування автомобілів при вивезенні цукрових буряків з полів	0,57	0,01
- приймання і зберігання буряків	18,47	0,40
- загальнозаготівельні витрати	23,94	0,52
<i>Допоміжні матеріали, в тому числі:</i>	165,30	3,61
- вапняковий камінь	86,0	1,88
- фільтрувальне полотно	12,10	0,26
- інші допоміжні матеріали	67,20	1,47
<i>Паливо та електроенергія на технологічні цілі</i>	1148,8	25,09
<i>Разом матеріальних витрат</i>	4578,62	100,00

Динаміка доданої вартості цукрової галузі протягом 2008—2013 рр. представлена в табл. 5.

Слід зазначити, що створена у сільському господарстві додана вартість реалізується в сировині (не більше 15—17 %), а решта 85 % — у переробній і торговельній галузях та посередників [7, с. 28].

Таблиця 5. Динаміка доданої вартості цукрової галузі протягом 2008—2013 рр., сформовано з використанням [4]

Показник	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	Темп приросту, %	
							2013 р. порівняно з 2008 р.	2013 р. порівняно з 2012 р.
Додана вартість, млн грн	617,12	70,29	2420,91	7494,4	2871,43	2422,21	292,50	-15,64
Обсяг реалізованої продукції, млн грн	5298,8	5748,6	12319,5	19206,0	13735,0	7943,90	53,03	-40,96
Додана вартість на 1 грн реалізованої продукції, грн	0,12	0,01	0,20	0,39	0,21	0,30	154,10	45,85
Прибуток (збиток) на 1 грн доданої вартості, грн	-0,73	-20,45	-0,05	0,27	-1,01	-0,43	-41,74	-58,06

Отримані розрахунки в табл. 5 свідчать про збільшення доданої вартості на 1 грн реалізованої продукції цукрової галузі з 0,12 грн у 2008 р. до 0,30 грн у 2013 р., що підтверджує посилення інноваційної активності підприємств цукрової галузі протягом досліджуваного періоду.

Висновки

Отже, додана вартість — це вартість, що створюється всередині підприємства внаслідок дії над засобами праці (заробітна плата та інші супутні витрати) і предметами праці (у вигляді амортизації) і включає в себе прибуток, орендну плату та відсоток на капітал.

Структура виробничої собівартості виробництва цукру характеризується доволі високою часткою витрат на сировину, яка разом з витратами на заготівлю й транспортування може скласти 67 %. Це обумовлює невисокий рівень доданої вартості в обсязі реалізованої продукції. Цукрове виробництво — це складний технологічний процес, який має високі вимоги до технічної складової та якості сировини, тому управління ефективністю як виробничих процесів, так і аспектів інвестиційної, інноваційної діяльності та реалізації продукції набуває вагомого значення.

Застосування концепції доданої вартості з позиції впливу на неї індикаторів управління ефективністю цукрового заводу допоможе об'єктивно реагувати на зміни зовнішнього та внутрішнього середовища.

Щоб захистити від руйнування важливу галузь харчової промисловості, зусиль підприємців у цій сфері недостатньо. Потрібна системна економічна політика держави, яка б, використовуючи економічні, правові й адміністративні важелі, створила сприятливі умови для розвитку виробництва цукру.

Література

1. *Енциклопедія бізнесмена, економіста, менеджера* [за ред. Р. Дяківа] — К.: Міжнародна економічна фундація, 2002. — 703 с.
2. Корж Р.В. Фінансові аспекти формування вартості підприємства / Р.В. Корж, Н.В. Шевчук // *Ефективна економіка*. — 2012. — № 6 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua>.
3. Мочерний С.В. *Економічна енциклопедія: у трьох томах*. [Том 1 / Редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін.] / С.В. Мочерний. — К.: Видавничий центр «Академія», 2000. — 864 с.
4. Нестеренко Ж.К. Удосконалення оцінки підприємств методами доданої вартості. / Ж.К. Нестеренко, Т.А. Афанасьева // *Економічний простір*. — 2010. — № 37. — С. 223—234.
5. *Офіційний сайт Державного комітету статистики України* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
6. *Офіційний сайт Національної асоціації цукровиків України «УКРЦУ-КОР»* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://sugarua.com/>
7. Панасюк Б.Я. Кооперація та інтеграція в сучасному селі / Б.Я. Панасюк // *Вісник аграрної науки*. — 2011. — № 4. — С. 24—28.
8. Порохня В.М. Моделювання економічної доданої вартості на підприємстві / В.М. Порохня, В.О. Лось // *Вісник Запорізького національного*

університету. — 2008. — № 1(3) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://web.znu.edu.ua>.

9. Редченко К. Сбалансированная система показателей (BSC) и экономическая добавленная стоимость (EVA): комбинирование с целью достижения синергии» / К. Радченко [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.cfin.ru.

10. Atkinson A. Measure for measure: Realizing the power of the balanced scorecard / A. Atkinson, M. Epstein // CMA Management. — September 2000. — P. 22—28.

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОПРЕДЕЛЕНИЯ ДОБАВЛЕННОЙ СТОИМОСТИ В САХАРНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ УКРАИНЫ

С.В. Котков

Национальный университет пищевых технологий

В статье исследованы экономические основы определения добавленной стоимости с использованием современного методического инструментария финансового менеджмента. На примере сахарной промышленности Украины определен размер добавленной стоимости и ее отношение к реализованной продукции как показатель эффективности управления сахарной промышленностью. Рассчитана доля сахарной промышленности в структуре производства пищевых продуктов и ВВП Украины. Определены показатели инновационной активности предприятий сахарной промышленности в 2013 году. Установлено, что в течение 2008—2013 гг. наметилась положительная тенденция показателя добавленной стоимости на 1 грн реализованной продукции, что свидетельствует о повышении эффективности работы и усилении инновационной активности предприятий сахарной отрасли в течение исследуемого периода.

Ключевые слова: *экономическая добавленная стоимость, добавленная стоимость производства сахара, валовой внутренний продукт, чистая прибыль сахарной промышленности, текущие материальные затраты, инновационная активность предприятий сахарной промышленности, эффективность управления.*